

Т.Г. Маркович, здобувач

Державний університет «Житомирська політехніка»

Аналіз впровадження підходів Національного банку до оцінки фінансового стану боржника – юридичної особи та стан кредитного портфелю вітчизняних банків

(Представлено: д.е.н., проф. Мороз Ю.Ю.)

Проаналізовано сучасний стан кредитного портфелю вітчизняних банків в контексті запровадження нових підходів Національного банку до оцінки фінансового стану боржника – юридичної особи. В Україні впроваджуються рекомендації Базельського комітету з питань банківського нагляду щодо оцінки кредитного ризику, який рекомендує банкам розробляти власні внутрішні моделі аби належним чином оцінювати своїх клієнтів. Однак Національний банк України обрав іншу концепцію врегулювання цієї рекомендації, а саме розробив та зобов'язав усі вітчизняні банки використовувати єдину власну методику оцінки рівня кредитного ризику, що базується на конкретній економетричній моделі. Ще до повноцінного впровадження методики Національного банку у практику вітчизняних банків, вона була критично оцінена вітчизняними науковцями з деталізацією недоліків. Проведене дослідження дозволило проаналізувати взаємозв'язок між впровадженням нової методики НБУ оцінки рівня кредитного ризику за кредитами юридичних осіб та змінами частки непрацюючих кредитів у кредитних портфелях банків України. Отримані результати підтвердили низьку ефективність методики НБУ щодо виявлення неплатоспроможних позичальників, оскільки на фоні зростання обсягів кредитування юридичних осіб у 2018 році частка непрацюючих кредитів майже не змінювалась, або ж несуттєво зростала, що свідчить про те, що нові видані кредити згодом переходили до категорії непрацюючих. В дослідженні узагальнено недоліки діючої методики та запропоновано диференціювати підходи банків до оцінки рівня кредитного ризику, а саме дозволити банкам з тривалим терміном функціонування на ринку розробляти та затверджувати в НБУ власні методики оцінки рівня кредитного ризику позичальника, а новоствореним банкам – використовувати методику НБУ до моменту накопичення необхідного досвіду для розробки власної методики.

Ключові слова: кредитний портфель; непрацюючі кредити; кредитоспроможність; фінансові показники; кредитний ризик.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями.

На сучасному етапі розвитку банківська система України перебуває в складних економічних та політичних умовах. Ряд ризиків, що можуть вплинути на діяльність вітчизняних комерційних банків, характеризуються високим рівнем впливу. В подібній ситуації найменші фінансові потрясіння можуть призвести до значних втрат банків, які більшою мірою залежать від факторів зовнішнього середовища: валютний курс, інфляція, державний борг, міжнародні кредити тощо. Водночас, варто зазначити, що фінансова стабільність банківської системи визначається стабільністю окремих її елементів, тобто самих комерційних банків, діяльність яких залежить від ефективності управління внутрішніми ризиками.

Одним із найвпливовіших ризиків є кредитний ризик, з яким пов'язані втрата очікуваних надходжень, втрата очікуваного прибутку, порушення строків зарахування коштів, що в результаті призводить до втрати ліквідності банком внаслідок неузгодженості вимог та зобов'язань останнього за обсягами та часовими періодами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Кредитний ризик визначається кредитоспроможністю, що в загальновизнаному розумінні означає здатність позичальника в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями [4, с. 307]. Питання оцінки кредитоспроможності та кредитного ризику не втрачають своєї актуальності протягом тривалого часу, зважаючи на зміни потреб користувачів такої інформації. Значний внесок у розробку питань оцінки кредитоспроможності позичальників банків зробили сучасні іноземні економісти Е. Альтман, Е. Брігхем, Л. Гапенські, П.С. Роуз, Дж.Ф. Сінкі, О.І. Лаврушин, В.М. Усоскін та інші. Дослідженню питань щодо оцінки кредитоспроможності позичальників банківських установ присвячено також багато вітчизняних наукових праць таких авторів: О.Д. Вовчак, В.В. Вітлінський, Н.Г. Виговська, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблюк, А.О. Спіфанов, А.М. Мороз, В.І. Міщенко, О.М. Петрук, Л.О. Примостка, М.І. Савлук, Т.С. Смовженко, О.О. Терещенко, І.О. Шкільник та інші.

Методику оцінки кредитоспроможності удосконалюють як на рівні конкретного комерційного банку, так і науковці та регулюючі органи, з метою наділення її такими характеристиками як: універсальність, простоту розрахунку, ефективність у сучасних умовах. На сьогодні, комерційні банки в питаннях

визначення кредитного ризику мають відштовхуватись від мінімальних вимог НБУ, що визначені «Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» № 351 від 30.06.2016 р. Однак, в певному розумінні, запропонована НБУ методика оцінки кредитного ризику є безкомпромісною, адже банкам дозволяється лише коригувати рівень кредитного ризику і лише в тих діапазонах, які отримані внаслідок запропонованого розрахунку. Саме на цьому етапі є можливість банку врахувати історичний досвід поведінки активу та якісні характеристики. Таким чином, позичальники з відмінною кредитною історією можуть (в результаті оцінки виключно балансових кількісних показників) виявитися некредитоспроможними, а отже виключається можливість їх кредитування. Крім того, завищені показники кредитного ризику не тільки обмежують можливість кредитування банками, а й вилучають значну частку банківського капіталу на формування резервів за активними операціями.

Впровадження розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника – юридичної особи для оцінки рівня кредитного ризику операції започатковано з введенням в дію Положення НБУ «Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» № 23 від 25.01.2012 р., що діяла до 2016 р. В подальшому підходи до оцінки рівня кредитного ризику боржника – юридичної особи суттєво не змінилися, однак продовжує трансформуватися багатоваріантна логістична модель, що використовується для розрахунку інтегрального показника фінансового стану боржника, яку зобов'язані у своїй практиці використовувати вітчизняні комерційні банки.

Метою статті є дослідження впливу впровадження підходів НБУ до оцінки кредитного ризику банками України на якість кредитного портфеля вітчизняної банківської системи.

Викладення основного матеріалу. Останні п'ять років банківська система України розвивається в умовах військового конфлікту та перманентної політичної та економічної кризи. Після окупації АР Крим та частин Донецької та Луганської областей вітчизняні комерційні банки втратили частину своїх активів, що залишилися на окупованих територіях. Зазначені події змусили Нацбанк до заходів щодо стабілізації фінансової системи, які призвели до виведення великої кількості неплатоспроможних банків з ринку. Зокрема, за даними НБУ (рис. 1) кількість банків в Україні протягом 2014-2019 р. скоротилася із 180 до 77. Крім того, суттєво скоротилася частка банків з іноземним капіталом протягом аналізованого періоду, а саме: з 53 у 2013 році до 37 у 2019 році.

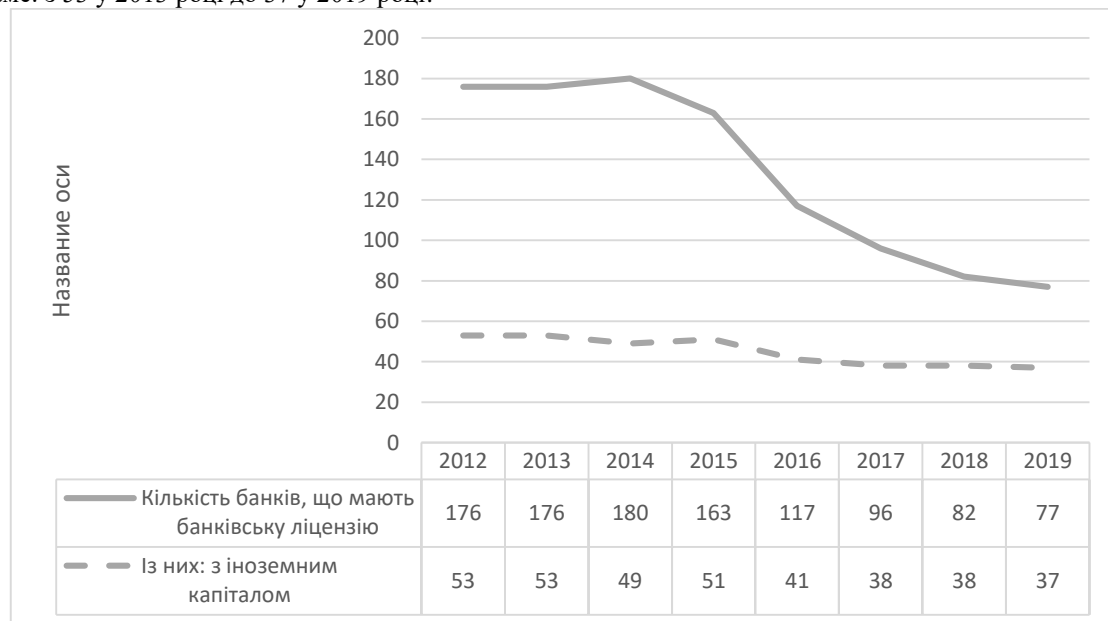

Рис. 1. Кількість банків в Україні у 2012–2019 рр. (станом на 01.01) [6]

Якщо ж проаналізувати активи вітчизняних банків у 2012-2019 р.р., то варто відмітити, що, не зважаючи на загальну тенденцію скорочення кількості банків, обсяг їх активів продовжував зростати протягом усього аналізованого періоду та у 2019 р. склав 1911093 млн. грн., що на 58 % більше у порівнянні з 2012 роком (рис. 2). Загальні обсяги кредитування протягом всього аналізованого періоду теж демонструють позитивну динаміку до зростання, однак їх темп зростання у 2019 р. у порівнянні з 2012 р. значно менший і складає 36 %. Загальна ситуація може бути оцінена значно гірше, якщо здійснити цю ж оцінку з врахуванням інфляції.

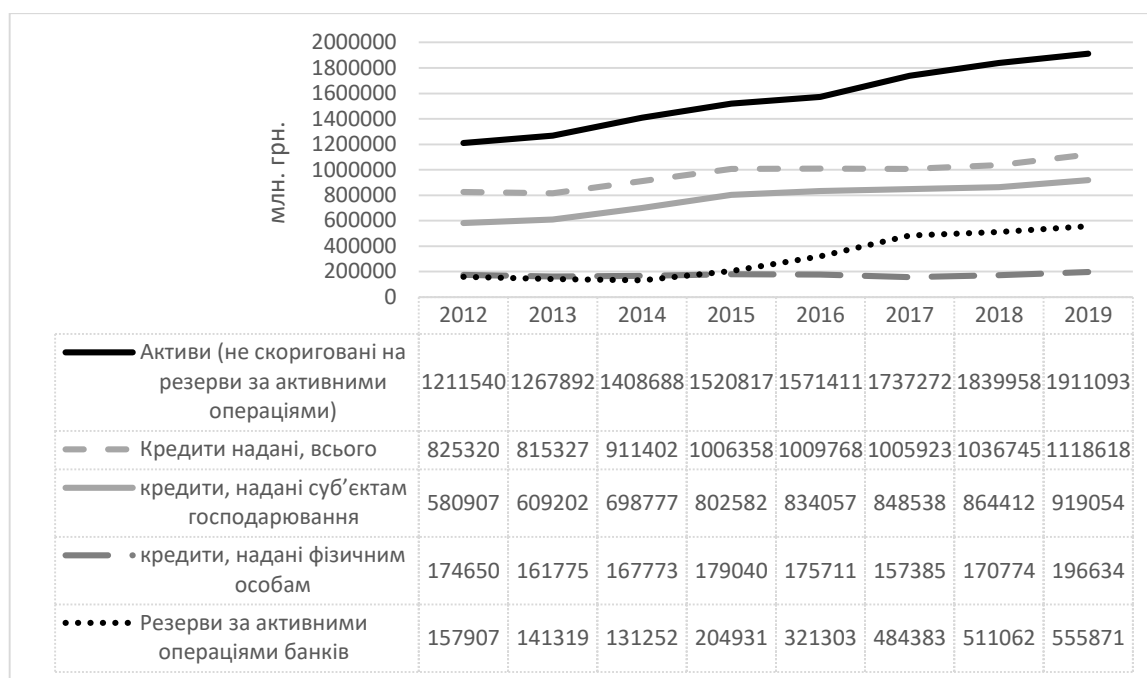

Рис. 2. Динаміка окремих активів банків України у 2012-2019 рр. (станом на 01.01) [6]

Якщо ж розглянути обсяги кредитування у розрізі позичальників, то в структурі наданих кредитів протягом усього аналізованого періоду переважали кредити суб'єктам господарювання: станом на початок періоду їх частка становила 70 % – у 2012 році, а станом на початок 2019 року їх частка в структурі зросла до 82 %. В цілому ж, обсяги кредитування суб'єктів господарювання за період 2012–2019 рр. зросли на 58 %.

У той же час кредити фізичним особам зросли тільки на 13 %, при цьому тенденція до зростання обсягів була нестійкою протягом аналізованого періоду. Зокрема, обсяги кредитів, наданих фізичним особам мали тенденцію до скорочення: у 2013 році – на 12875 млн. грн., у 2016 році – 3329 млн. грн. та у 2017 році – на 18326 млн. грн. відповідно. До факторів, що призвели до скорочення кредитування населення можна віднести високі процентні ставки за кредитами внаслідок суттєвого зростання облікової ставки у ці роки, реструктуризація та погашення валютних кредитів, невпевненість у стабільності доходів та зростання частки витрат на комунальні послуги, дія яких в сукупності обмежувала можливості громадян у обслуговуванні кредиту.

З рис. 2 також чітко прослідковується тенденція до суттєвого нарощення обсягів резервів за активними операціями банків, що з 2012 р. по 2019 р. зросли на 397964 млн. грн. або на 252 %. При цьому варто відмітити, що суттєве зростання обсягів резервів за активними операціями спостерігалось протягом 2016-2019 рр. Протягом цього ж періоду обсяги резервів за активними операціями перевищили обсяги кредитування фізичних осіб, зокрема: у 2016 р. таке перевищення склало 145592 млн. грн., що на 83 % перевищує обсяги виданих кредитів фізичним особам; а у 2019 р. – 359237 млн. грн. (183 %) відповідно. Така тенденція у часі співпадає із процесами масового виведення неплатоспроможних банків з ринку, а також запровадженням нових правил визначення рівня кредитного ризику за кредитами позичальників-юридичних осіб. Оскільки обсяги резервів за активними операціями продовжують стрімке зростання й після стабілізації банківської системи, то це може свідчити або про те, що банки свідомо приймають високий кредитний ризик, кредитуючи неплатоспроможних юридичних осіб, або ж нововведена методика оцінки рівня кредитного ризику за кредитами позичальників-юридичних осіб дає завищені результати кредитного ризику, що спонукає банки вилучати значну частину ресурсів на формування резервів.

Варто відмітити, що порядок визначення рівня кредитного ризику позичальників-юридичних осіб, встановлений Положенням НБУ № 351 у 2017 р. застосовувався у тестовому режимі з початку року не для всі банків, однак протягом 2018 р. встановлені ним вимоги мали виконувати всі комерційні банки. Основною метою впровадження Положення НБУ № 351 було зниження рівня кредитного ризику та скорочення частки непрацюючих кредитів.

Однак протягом усього 2018 р. частка непрацюючих кредитів у банківській системі становила понад 50 %, не зважаючи на повноцінне застосування нового Положення НБУ, що регламентує порядок визначення рівня кредитного ризику (рис. 3).

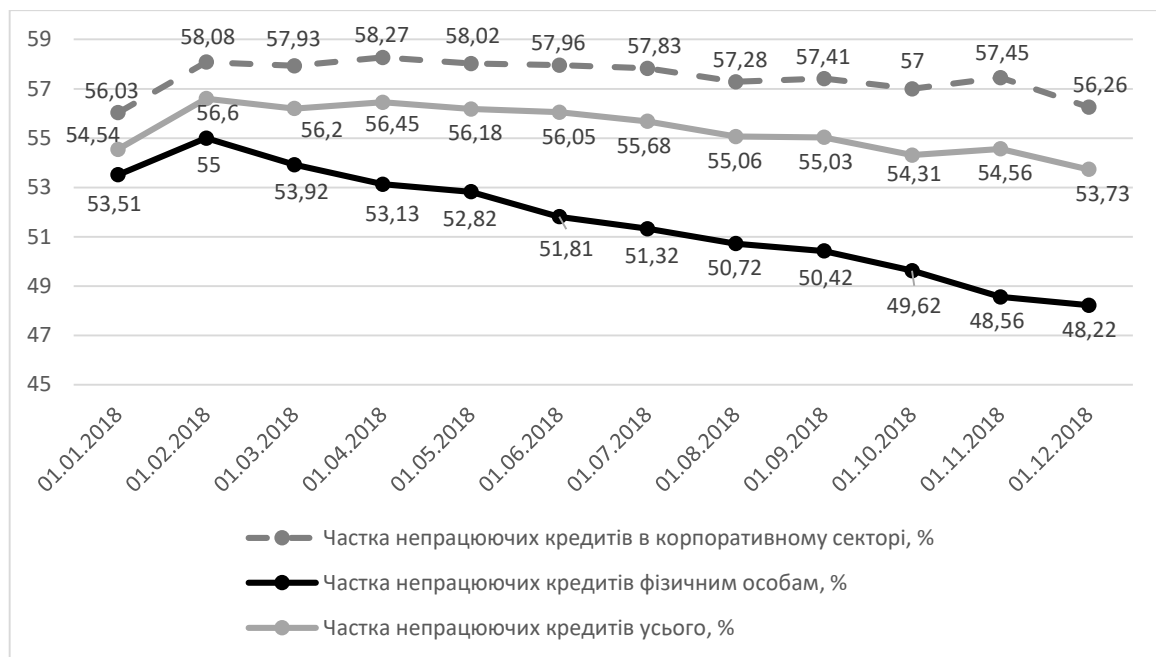

Рис. 3. Частка непрацюючих кредитів у банківській системі України [6]

Особливістю Положення НБУ № 351 у частині визначення рівня кредитного ризику позичальника – юридичної особи є достатньо суворий підхід, що базується на математичній моделі оцінки даних фінансової звітності позичальника та практично обмежує можливості врахування якісних факторів, які за порогових показників звітності могли б покращувати клас боржника за можливості їх врахування. Водночас, як свідчать дані рис. 3 частка непрацюючих кредитів суттєво знизилась саме в частині кредитів фізичним особам, де переважно враховуються якісні фактори. Щодо непрацюючих кредитів юридичним особам, то їх частка станом на кінець року у порівнянні з даними на початок року зросла на 0,26 %, що свідчить поки про низьку ефективність нової методики НБУ щодо визначення рівня кредитного ризику.

Якщо ж порівняти абсолютні значення обсягів кредитів юридичним особам та обсягів непрацюючих кредитів юридичним особам у динаміці (рис. 4), то обидва показники зростають пропорційно, крім того варто відмітити, що темпи приросту кредитів юридичним особам відповідали темпам приросту непрацюючих у їх частині та становили 12 % станом на кінець року у порівнянні з початком 2018 р.

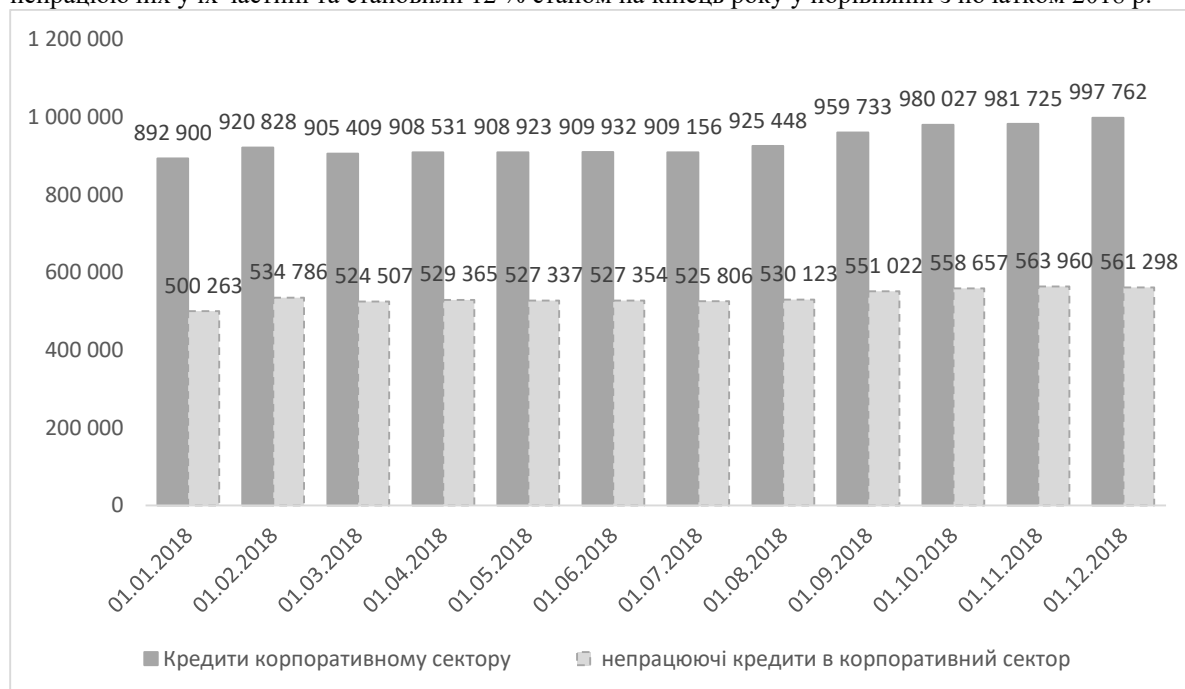

Рис. 4. Обсяги кредитів корпоративному сектору та обсяги непрацюючих кредитів в корпоративному секторі [6]

Проаналізуємо дані щодо непрацюючих кредитів у розрізі валют. Зокрема, частка непрацюючих кредитів у національній валюті скоротилася на 3,48 % станом на кінець 2018 р. у порівнянні із даними на початку року (рис. 5). При цьому варто відмітити низьку частку непрацюючих кредитів у національній валюті фізичним особам, значення якої протягом року не перевищувало 27 % та мало стійку тенденцію до скорочення; а саме станом на кінець 2018 р. зменшилось на 2,41 %. Частка непрацюючих кредитів у корпоративному секторі протягом всього періоду перевищувала середні значення непрацюючих кредитів у портфелях вітчизняних банків та станом на кінець року склала 54,58 %.

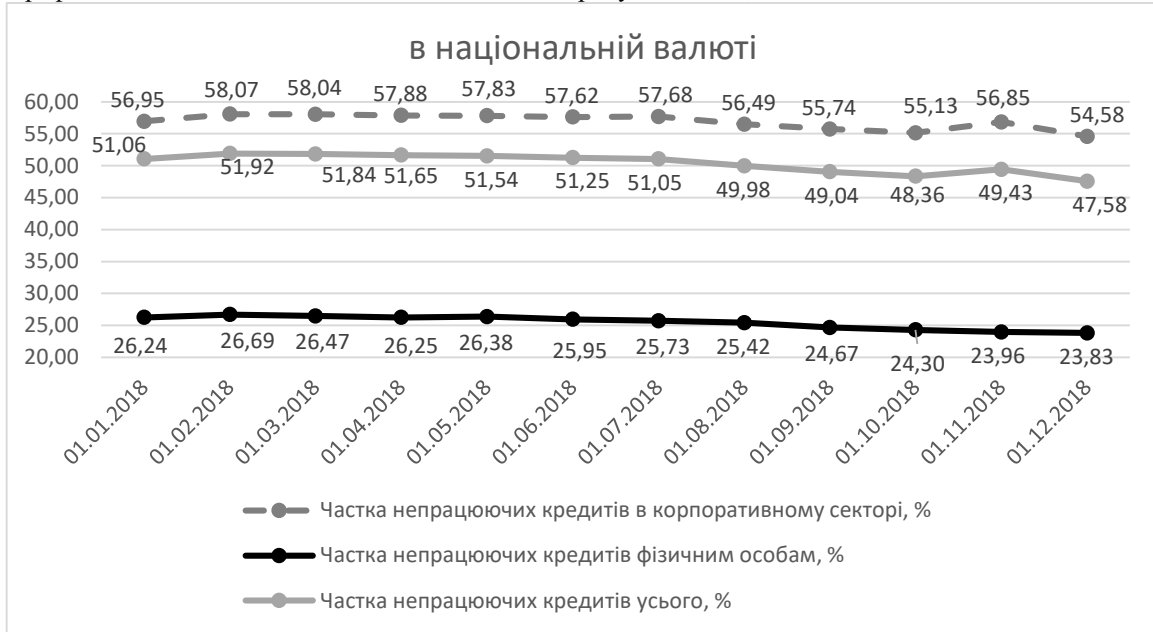

Рис. 5. Частка непрацюючих кредитів у національній валюті [6]

Абсолютно протилежні тенденції демонструють частки непрацюючих кредитів у іноземній валюті. Зокрема, частка непрацюючих кредитів фізичних осіб в іноземній валюті по відношенню до портфеля валютних кредитів протягом усього аналізованого періоду не опускається нижче 95 %. При цьому, протягом 2018 року частка непрацюючих кредитів в іноземній валюті фізичним особам зросла на 1,01 % (рис. 6).

Частка непрацюючих кредитів в іноземній валюті протягом усього періоду перевищувала частку непрацюючих кредитів в цілому в кредитному портфелі банків України; а її значення на кінець періоду зросло на 2,02 %. Частка непрацюючих кредитів в корпоративному секторі є значно нижчою ніж частка непрацюючих кредитів фізичним особам; її значення на кінець 2018 р. склало 57,92 %. Однак варто зазначити, що протягом 2018 р. частка непрацюючих кредитів в корпоративному секторі в іноземній валюті теж мала тенденцію до зростання та в підсумку зросла на 2,9 % (рис. 6).

Рис. 6. Частка непрацюючих кредитів в іноземній валюті [6]

Таким чином, проаналізувавши частку непрацюючих кредитів у розрізі валют та категорій позичальників, можна зробити висновок, що протягом 2018 р., коли вимоги Положення НБУ № 351 застосовувались у повному обсязі, частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків України майже не змінилася та залишається на високому рівні понад 53 %. При цьому частка непрацюючих кредитів фізичним особам із 53,51 % до 48,22 %, а частка непрацюючих кредитів в корпоративному секторі зросла з 56,03 % до 56,26 %.

Зростання частки непрацюючих кредитів в корпоративному секторі можна було б пояснити скороченням обсягів кредитування при наявних обсягах непрацюючих кредитів. Однак ситуація є протилежною, тобто на фоні зростання обсягів кредитування корпоративного сектору (у 2018 р. обсяги кредитування корпоративного сектору зросли на 6,3 %) пропорційно зростають обсяги та частка непрацюючих кредитів, що свідчить про те, що банки продовжують кредитувати неплатоспроможних позичальників, не зважаючи на нові підходи до оцінки кредитного ризику. Отже статистичні дані доводять невисоку ефективність діючої методики НБУ щодо визначення рівня кредитного ризику позичальника – юридичної особи.

Ряд науковців обґрунтовує перелік недоліків методик оцінки кредитоспроможності позичальника, спираючись, виключно на дані фінансової звітності:

1) фінансова звітність складається на визначену дату, а тому не відображає повністю процесів, що відбуваються за період між датами складання звітності;

2) у процесі підготовки звітності може застосовуватись так звана «техніка декорації вітрин», тобто виконуються фінансові операції, які на короткий строк штучно поліпшують стан підприємства. У зв'язку з цим значною проблемою є недостатня якість звітності та належного рівня її аудиту;

3) для отримання об'єктивних результатів оцінки кредитоспроможності позичальника необхідно аналізувати значну кількість їх фінансових звітів за низку періодів. Такий аналіз не завжди можна провести через відсутність даних, особливо в разі надання фінансування новоствореним підприємствам; неможливість зіставлення результатів, що зумовлено відмінностями у методології складання фінансової звітності у різні періоди, а також нестабільність економічних умов, за яких були досягнуті відповідні показники діяльності позичальника [5, с. 72].

Зазначені недоліки інші дослідники доповнюють ще такими [3, 10]:

- обмеження виключно фінансовими показниками та недооцінювання ролі якісних чинників кредитоспроможності і умов кредитування;

- неконкретність вибору системи базових кількісних показників;

- відсутність інших критеріїв оцінки здатності позичальника виконати свої зобов'язання, включаючи погашення кредиту банку, окрім фактичних показників діяльності позичальника за минулий період;

- статичність розрахованих коефіцієнтів, що розкривають поточний стан позичальника на момент отримання кредиту.

- відсутність інформації про динаміку зазначених показників діяльності підприємства, що підвищує ризик у процесі кредитування позичальника;

- висока чутливість до недостовірності вихідних даних;

- громіздкість при використанні статистичних галузевих і міжгалузевих даних.

Поряд з тим в економічній літературі існує критика безпосередньо методики НБУ щодо визначення рівня кредитного ризику позичальника-юридичної особи. Зокрема, науковці обґрунтовують такі її недоліки:

1) неврахування якісних факторів впливу на кредитоспроможність позичальника;

2) недостатня увага приділена інтерпретації одержаного інтегрального показника, за допомогою якого визначається клас позичальника;

3) необхідність високої достовірності даних фінансової звітності;

4) необхідність високого рівня кваліфікації працівників банківської установи для проведення такого аналізу;

5) неврахування позабалансових операцій при оцінці кредитоспроможності позичальника, оскільки джерелом інформаційного забезпечення є лише фінансова звітність [1, с. 125].

6) необхідність додаткового наукового обґрунтування вагових коефіцієнтів при використанні скорингової моделі;

7) недостатня кількість фінансових коефіцієнтів, що використовуються в моделях визначення інтегрального показника для різних видів економічної діяльності [2, с. 113].

Беззаперечно оцінка рівня кредитного ризику є важливим процесом аналізу кредитоспроможності позичальника. Фахівці НБУ зауважують, що Базельський комітет з питань банківського нагляду приділяє велику увагу розвитку належного підґрунтя для кількісної оцінки кредитного ризику та заохочує впровадження підходу на основі внутрішнього рейтингу (IRB). Банкам рекомендується розробляти власні внутрішні моделі аби належним чином оцінювати своїх клієнтів, що сприятиме наявності в банків достатнього обсягу капіталу для покриття очікуваних збитків [9, с. 53]. Водночас, в Україні банкам

безпелеційно нав'язана модель оцінки кредитного ризику, що розроблена регулятором, що унеможливує застосування власних методик, що базуються на досвіді організації банком кредитного процесу.

Зокрема, експерт НБУ зазначає, що в Україні для розрахунку кредитного ризику НБУ зобов'язує банки використовувати одну конкретну економетричну модель, без можливості розробки власних методик. Таке рішення в НБУ обґрунтовують тим, що багато українських банків не мають добре налагоджених кредитних процесів, заснованих на загальноприйнятих статистичних підходах, тому не можна повною мірою довіряти їхній оцінці кредитного ризику [9, с. 53].

Однак в процесі свого дослідження Дмитро Подікін наводить і ряд недоліків економетричної моделі НБУ, а саме галузевий поділ підприємств-позичальників є досить умовним, оскільки різні галузі з різною тривалістю виробничого циклу та іншими особливостями об'єднано у групи, за якими закріплено економетричну модель з конкретними показниками. Усунути цей недолік неможливо, оскільки статистичних даних фінансової звітності позичальників у НБУ недостатньо для повноцінного поділу їх на всі галузі. Крім того порядок наповнення моделі коефіцієнтами теж викликає ряд питань, адже більшість економетричних моделей в розрізі груп галузей охоплюють тільки 4-6 коефіцієнтів, що не дає гарантії повноцінної оцінки рівня кредитного ризику та фінансового стану підприємства.

Отже, застосування єдиної методики оцінки рівня кредитного ризику позичальників-юридичних осіб всіма банками, виходячи із аналізу статистичних даних щодо непрацюючих кредитів не дає бажаного результату щодо скорочення частки останніх.

Крім того, позиція НБУ щодо того, що багато українських банків не мають добре налагоджених кредитних процесів, заснованих на загальноприйнятих статистичних підходах є теж недостатньо обґрунтованою, адже ряд банків достатньо давно працює на кредитному ринку України, однак «загальні правила для всіх» унеможливають їх право використовувати власний досвід. На нашу думку, цю проблему можна було б вирішити шляхом затвердження банківських методик оцінки рівня кредитного ризику в НБУ перед початком їх використання, що дасть можливість перевірити їх адекватність сучасним умовам, а новоствореним банкам, які не мають досвіду оцінки кредитних ризиків на перших 3-5 років запропонувати моделі, розроблені НБУ, до моменту накопичення власного досвіду щодо оцінки кредитних ризиків та розробки власної методики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження, підтвержене аналітичними даними, свідчить про низьку ефективність методики НБУ оцінки кредитного ризику за кредитами юридичним особам, оскільки протягом застосування цієї методики банками України зростали як обсяги кредитування, так і обсяги непрацюючих кредитів, а їх частка залишалася практично на сталому рівні, або навіть зростала. Узагальнено недоліки діючої методики НБУ оцінки кредитного ризику за кредитами юридичним особам, до яких належать такі: неврахування якісних факторів; аналіз даних фінансової звітності минулих періодів; недостовірність та викривленість даних фінансових звітів підприємств, що може як завишувати, так і занижувати показники фінансового стану; необґрунтоване об'єднання галузей у групи при виборі економетричної моделі оцінки фінансового стану позичальника, недостатня обґрунтованість наповнення економетричної моделі фінансовими показниками та присвоєння їм вагових значень. Подальші дослідження варто спрямувати на розробку комплексних методик оцінки рівня кредитного ризику позичальника-юридичної особи, що дозволить мінімізувати зазначені вище недоліки діючого підходу.

Список використаної літератури:

1. *Виговська Н.Г.* Формування механізму оцінки кредитоспроможності позичальника в умовах економічної нестабільності / *Н.Г. Виговська, В.Г. Виговський, Г.Сімеонова* // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2016. – № 2. – С. 117–129.
2. *Виговська Н.Г.* Розвиток методичного інструментарію оцінки кредитоспроможності підприємств з врахуванням позабалансових ризиків / *Н.Г. Виговська, В.Г. Виговський* // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2017. – № 82 (4). – С. 111–116.
3. *Джеджула В.В.* Сучасні методичні підходи до оцінювання кредитоспроможності підприємства / *В.В. Джеджула, О.Г. Цвик* // Економіка та суспільство. – 2016. – № 7. – С. 290–294. [Електронний ресурс]. – URL : <http://economyandsociety.in.ua/journal-7/14-stati-7/537-dzhedzhula-v-v-tsvik-o-g>.
4. *Мищенко В.І.* Банківські операції : підручник / *В.І. Мищенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренева*. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 796 с.
5. *Нестеренко М.С.* Проблемні аспекти використання методик оцінки кредитоспроможності позичальників у процесі кредитування / *М.С. Нестеренко* // Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи Національного банку України. Серія : Економічні науки. – 2013. – № 1. – С. 62–74.
6. Офіційний сайт Національного банку України / Національний банк України [Електронний ресурс]. – URL : <https://bank.gov.ua/control/uk/index>.

7. Розвиток методичних засад оцінки кредитоспроможності позичальника як основи для ідентифікації кредитних ризиків банку / *О.Петрук, О.Лаговська, Н.Виговська, В.Виговський* // *European Cooperation*. – 2018. – Vol. 9, No. 40. – P. 29–39.
8. *Петрук О.М.* Врахування фактора зовнішньоекономічної діяльності при визначенні кредитоспроможності суб'єкта господарювання / *О.М. Петрук, О.С. Новак, Т.Г. Маркович* // *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. – 2019. – № 1 (42). – С. 64–71.
9. *Подікін Д.* Економетрична модель Національного банку України для оцінки кредитного ризику банку та альтернативний метод опорних векторів / *Д.Подікін* // *Вісник НБУ*. – 2015. – № 12. – С. 53–75.
10. *Смолева Т.М.* Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальників банками України / *Т.М. Смолева* // *Фінанси, учет, банки*. – 2014. – № 1. – С. 241–245.

References:

1. Vygovs'ka, N.G., Vygovs'kyj, V.G. and Simeonova, G. (2016), «Formuvannja mehanizmu ocinky kredytopromozhnosti pozycchal'nyka v umovah ekonomichnoi' nestabil'nosti», *Visnyk Zhytomyr'skogo derzhavnogo tehnologichnogo universytetu, Serija Ekonomichni nauky*, No. 2, pp. 117–129.
2. Vygovs'ka, N.G. and Vygovs'kyj, V.G. (2017), «Rozvytok metodychnogo instrumentariju ocinky kredytopromozhnosti pidprijemstv z vrahuvannjam pozabalansovyh ryzykiv», *Visnyk Zhytomyr'skogo derzhavnogo tehnologichnogo universytetu, Serija Ekonomichni nauky*, No. 82 (4), pp. 111–116.
3. Dzhedzhula, V.V. and Cvyk, O.G. (2016), «Suchasni metodychni pidhody do ocinjuvannja kredytopromozhnosti pidprijemstva», *Ekonomika ta suspil'stvo*, No. 7, pp. 290–294, URL: <http://economjandsociety.in.ua/journal-7/14-stati-7/537-dzhedzhula-v-v-tsvik-o-g>
4. Mishhenko, V.I., Slav'jans'ka, N.G. and Korenjeva, O.G. (2007), *Bankivs'ki operacii'*, 2nd ed., pererob. i dop., Znannja, K., 796 p.
5. Nesterenko, M.S. (2013), «Problemni aspekty vykorystannja metodyk ocinky kredytopromozhnosti pozycchal'nykiv u procesi kredytuvannja», *Molodizhnyj naukovyj visnyk Ukrai'ns'koi' akademii' bankivs'koi' spravy Nacional'nogo banku Ukrai'ny, Serija Ekonomichni nauky*, No. 1, pp. 62–74.
6. Oficijnyj sajт Nacional'nogo banku Ukrai'ny, [Online], URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/indeh>
7. Petruk, O., Lagovs'ka, O., Vygovs'ka, N. and Vygovs'kyj, V. (2018), «Rozvytok metodychnyh zasad ocinky kredytopromozhnosti pozycchal'nyka jak osnovy dlja identyfikacii' kredytnyh ryzykiv banku», *European Cooperation*, Vol. 9, No. 40, pp. 29–39.
8. Petruk, O.M., Novak, O.S. and Markovych, T.G. (2019), «Vrahuvannja faktora zovnishn'oeconomichnoi' dijal'nosti pry vyznachenni kredytopromozhnosti sub'jekta gospodarjuvannja», *Problemy teorii' ta metodologii' buhgalters'kogo obliku, kontrolju i analizu*, No. 1 (42), pp. 64–71.
9. Podikin, D. (2015), «Ekonometrychna model' Nacional'nogo banku Ukrai'ny dlja ocinky kredytnogo ryzyku banku ta al'ternatyvnyj metod opornyh vektoriv», *Visnyk NBU*, No. 12, pp. 53–75.
10. Smoleva, T.M. (2014), «Suchasni metody ocinky kredytopromozhnosti pozycchal'nykiv bankamy Ukrai'ny», *Fynansy, uchet, banky*, No. 1, pp. 241–245.

Маркович Таїсія Геннадіївна – здобувач кафедри фінансів і кредиту Державного університету «Житомирська політехніка».

Наукові інтереси:

– питання теорії та методології кредитних відносин.

ORCID iD 0000-0002-9610-2700

Стаття надійшла до редакції 21.03.2019.